

Dr Zorica Mršević¹

1. Medijsko izveštavanje o nasilju nad ženama u 2013.

Rezime

U 2013. mediji su prezentirali slučajeve nasilja nad ženama čiji su akteri bile ličnosti sa estrade, folk pevačica Maja Marijana, koju je pretukao nevenčani suprug, otmica manekenke Mine Milenković, pevačica Severina Vučković, pop pevačica Goca Tržan sa optužbama za porodično nasilje bivšeg supruga, glumica Tijana Macura povodom porodičnog nasilja, pevač Adil, za kojeg se navodi da je pretukao svoji nevenčanu suprugu Anu Ramadanovski. Od slučajeva čiji su akteri „obični“ ljudi, u aprilu je najviše tekstova bilo posvećeno masakru u Velikoj Ivanči, a u oktobru slučaju devojčice Ree Matijević, čija je majka trpela porodično nasilje. Za medijsko izveštavanje o nasilju nad ženama u 2013. karakteristično je neprepoznavanje hegemonističkog maskuliniteta kao glavnog uzroka rodno zasnovanog nasilja, pa autorka akcenat stavlja upravo na denunciranje uobičajenog medijskog stereotipnog tumačenja uzroka nasilja. Posebna pažnja poklonjena je femicidu, kao najtežem delu nasilja nad ženama koje dolazi najavljujvano pretnjama, što je očekivani finale višedecenijskog nesmetanog nasilništva ubice.

Ključne reči: femicid, hegemonistički maskulinitet, medijski stereotipi

Jedna od karakteristika medijskog izveštavanja u 2013. o nasilju nad ženama bilo je poklanjanje znatnog medijskog prostora pojedinim slučajevima nasilja čiji su akteri bile osobe sa estrade. Novina je i da su izveštaji o nasilju u *Kuriru* potpisani.² Kao dobru stranu *Kurirovih* izveštaja o femicidu navodimo obilje podataka koji zaista omogućavaju činjeničko, fenomenološko saglédanje i saznavanje konkretnih događaja. Ti podaci potiču iz raznih identifikovanih (uglavnom komšiluk, rodbina, prijatelji), ali i neimenovanih izvora („izvor iz policije“). I dalje se koriste senzacionalistički izrazi, kao na primer: monstrozno, horor, krvava porodična tragedija, krvava noć, stravični zločin – ali uz vrlo malo ili nimalo

¹ dr Zorica Mršević, Institut društvenih nauka, Beograd, E mail: zmrsevic@idn.org.rs

² Npr. Marija Ivanov, Slađana Stojanović, Zorica Nikolić..., što nam pomaže u percepciji novinarstva kao tipičnog ženskog posla, koji je, kao i svi drugi, nedovoljno plaćen, nedovoljno siguran, čija je stalna karakteristika strah od gubitka posla (Besermenji, 2011: 4).

empatije prema onima koje doživljavaju nasilje ili su žrtve femicida. U *Kuriru* je i dalje izraženo okrivljavanje žrtve, doduše obično na posredan način, kroz izjave rodbine i prijatelja, ali prezentirane bez redakcijske distance, na način na koji se predstavljaju nepobitne činjenice.

Za žrtvu femicida Klaru Farkaš „Kurir“ navodi („Kurir“, 2013, 5. novembar) da je ona „uništavala brak“ svog oženjenog ljubavnika, koji se u članku benevolentno naziva „mladićem“. Navodi se i da je u poslednje vreme volela da popije, da nigde nije radila, a preživljavala je prodajući stvari iz kuće, da se ni sa kim iz komšiluka nije družila, da je bila čudna, ošišala se na ćelavo, i da je maltretirala majku i očuha, koji su zbog toga otišli da žive u staračkom domu. To njena majka negira i ističe da je ubica nju opsedao, proganjao ju je, pretio joj, a kada je žrtva femicida sve to prijavila policiji, rekli su joj da zaključa vrata i pozove ponovo ako on provali.

Za Oliveru Simić, žrtvu femicida posle kojeg se ubica ubio, „Kurir“ navodi da je ubica Dragan „umro zbog nje, da je Olivera kriva za Draganovu smrt, sve joj je u životu pružio, a ona mu je vratila tako što ga je varala. Imao je dva moždana udara. Zbog ženinih gluposti završio je tri metra pod zemljom.“ (Nikolić, 2013: 29. 11.)

Mediji ni u 2013. ne identifikuju hegemonistički maskulinitet kao uzrok nasilja nad ženama, iako se on jasno ogleda u svim, a pogotovo slučajevima nasilja o kojima je izveštavano, i to posebno u slučajevima femicida. Umesto hegemonističkog tipa maskuliniteta, mediji se i u 2013. stalno kreću u začaranom krugu stereotipnih kvaziuzroka, patološke ljubomore, strasti, posesivnosti, pijanstva, nezaposlenosti, a tamo gde nema ni toga – pribegavaju „nervnom rastrojstvu“ ili „motivima koji su odneti u grob“.

„Uzrok strast“. Policija je u kući pronašla beživotno telo Zore A. (47), iz mesta Stari Slankamen, kod Indije (Alo, 2013: 3. 4.). Prema prvim informacijama, nesrećnoj ženi smrskana je glava, a nađena je bez donjih delova odeće, što ukazuje na ubistvo iz strasti.

„Uzrok nezaposlenost“. Dejan Petković (40), uhapšen pošto je u nedelju zadavio Negosavu Milenković (70), pa se sâm prijavio istražnim organima (Stojanović, 2013: 2. juli). On je majku ubio najverovatnije zbog nemaštine i očajnog socijalnog stanja u kojem su bili. – Sin je tog dana bio veoma pijan. Pobesneo je i okomio se na majku. Uhvatio ju je rukama za vrat i stezao dok nije umrla. Negosava je bila bolesna, dok je Dejan bio nezaposlen.

„Motiv nervno rastrojstvo“. Mustafa je najpre, u blizini štale u dvorištu kuće, pucao u suprugu Ajkunu. Trinaestogodišnja ćerka je, kad je čula pucanj, istrčala iz kuće, ali je otac tada ispalio nekoliko hitaca i u nju.

Nesrećno dete je odmah palo, a Mustafa je tada pucao sebi u glavu (J. S., 2013: 31. avgust). Motiv zločina u dvorištu porodične kuće za sada nije poznat. Mustafa je najverovatnije u nervnom rastrojstvu pucao prvo u suprugu, a zatim u ćerku. Pre tragedije čula se kraća rasprava u dvorištu. Mustafa je u selu važio za mirnog, tihog i vrednog poljoprivrednika. Bili su skladna porodica.

„Motivi odneti u grob“. Dragoljub Mihailović (54) iz sela Binovac ubio je u ponedeljak predveče hicima iz pištolja ljubavnicu Oliveru Simić (34) u njenoj porodičnoj kući u Kolarima kod Smedereva, a potom izvršio samoubistvo (Nikolić, 2013: 29. oktobar). Pretpostavlja se da je vatrenom obračunu prethodila svađa ljubavnika, pri čemu je bačen i suzavac. Motiv zločina ljubavnici su odneli sa sobom u grob, ali se pretpostavlja da je Olivera nameravala da ostavi Dragoljuba ili je on sumnjao da ga vara. Prema rečima komšija, Dragoljub je Oliveri i ranije pretio.

U svojim izjavama za medije psihijatri i psiholozi uglavnom se slažu da se porodična ubistva, čak i kada tako izgleda, ne događaju iznenada. Obično je u pozadini dugotrajan sukob (M. D., 2013: 9. april). Porodično nasilje izvršeno pre ubistva žene od strane njenog intimnog partnera jeste faktor rizika broj jedan za femicid od strane intimnog partnera, sudeći i po nizu femicida izvršenih u Srbiji u 2013. godini.

Memet Š. (37) iz Bujanovca uhapšen je zbog sumnje da je brutalno ubio nevenčanu suprugu Velitu Etić (34) i zatim se izivljavao nad dvojicom njenih mališana iz prvog braka (Davinić, 2013: 14. juli). Žena je bila potpuno unakažena od batina, a njeni sinovi od osam i pet godina bili su preplašeni i modri od udaraca u glavu. Memet Š. i ranije je brutalno tukao svoju suprugu i njene mališane. Velitu je udario čim je stigao. Znao je da nasrne i na komšije koji bi pokušali da je odbrane. Posle izivljanja nad suprugom često je tukao i njenu decu. Bilo je jezivo slušati kako Velita zapomaže dok Memet brutalno prebija mališane.

Domaćem femicidu uvek prethodi domaće nasilje, čak i onda kada je dosta skriveno od pogleda javnosti. Mnoge porodice uspešno prikrivaju nasilje nad ženama koje se ili stide da potraže spoljašnju pomoć od strane socijalnih službi i organa prinude, ili se jednostavno plaše nasilnika sa kojim žive pod istim krovom.

Goran Krstić (43) osumnjičen je da je u porodičnoj kući u selu Deonice kod Jagodine nožem prerezao grkljan svojoj majci Mirsi Krstić (76), a zatim pobegao (Ivanov, Krstić, 2013: 24. oktobar). Međutim, policija ga je nakon kratke potere uhapsila. Goran se žestoko opirao hapšenju. Policajci su ga jedva savladali. Izgledao je kao razjarena zver, dobio je bio neverovatnu snagu. Komšije i rodbina Krstića ostali su u šoku posle ubistva i nikome nije jasno zašto je Goran digao ruku na majku, jer nisu imali neke ozbiljnije nesuglasice. Mirsa je, pored Gorana, imala još tri ćerke, a njega je najviše volela. Mirsa je bila zlatna žena, a Goranu je pomagala u svemu.

Može se uočiti da su nasilnici najčešće i sami odrasli u nasilnim porodicama.

Ubio očuhovu majku za kuhinjskim stolom („Informer“, 2013: 16. oktobar). Ljubiša Kostić (23) iz Šapca nožem je ubio majku svog očuha Dragicu Gajić (63) za trpezarijskim stolom, naočigled ukućana, komšija i prijatelja. Nesrećna Dragica je samo nekoliko sati ranije došla da ih poseti i nije bilo nikakve svađe ili povoda za stravični zločin. Jednostavno, Ljubiša je u jednom trenutku ustao, uzeo nož i zabio ga u leđa nesrećnoj starici. Kod njih je sve bilo komplikovano. Teška životna priča. Otac mu je već godinama u zatvoru zato što je pokušao da zakolje suprugu.

Nasilnici hegemonističkog maskuliniteta orijentisani su na kontrolu i moć u odnosu sa intimnim partnerom i intenzivno su ljubomorni i osvetoljubivi.

Gojko Zelenčić (56) iz pištolja je usmrtio suprugu Jadranku (51), nije mogao da podnese činjenicu da je njegova supruga bila uspešna poslovna žena (Urošev, Stojanović, 2013, 16. oktobar), čime je ostvario pretnje, nakon čega je i sebi ispalio hitac u glavu. Zelenčiće opisuju kao mirne, dobro situirane komšije, koji, koliko je njima bilo poznato, nisu imali porodičnih problema. Međutim, majka ubijene Jadranke Milka Jozić otkriva za „Kurir“ da je istina bila potpuno drugačija! – Moja ćerka je godinama prolazila kroz pakao! Gojko je bio bolesno ljubomoran i godinama je psihički maltretirao svoju ćerku. Nije se libio ni da je tuče, a Jadranka je ćutke trpela svu tu torturu! Na kraju ju je ubio. Ona dodaje da je pre nedelju dana otišla u policiju i prijavila da Gojko psihički i fizički zlostavlja njenu ćerku.

U teoriji fenomenologije nasilja ukazuje se da je rodno zasnovano nasilje jedan od tipičnih načina ispoljavanja hegemonističkog tipa maskuliniteta u konfliktnim porodičnim i, još šire gledano, društvenim kriznim situacijama. Vršenje takvih krivičnih dela predstavlja nastavak praktikovanja totalne muške dominacije nad ženama. Termin „hegemonističko“ se odnosi na ličnu praksu muškaraca koja uključuje razne vidove nasilja radi potčinjavanja žena, često ako samo kaže ili uradi nešto što njenom partneru nije po volji, ili uopšte ispolji neku svoju, ma kakvu volju i slične osobine.

Policija iz Novog Pazara raspisala je poternicu za Mirsedom Husovićem (25) iz Tutina, za kojeg se sumnja da je prekućue hicima iz pištolja teško ranio dvojicu rođaka, a zatim ubio ženu (Paunović, 2013: 18. maj). On je otišao u obližnju šumu sa dva rođaka kako bi sekli drva. Posle nekoliko sati oni su se posvađali i vratili kući. Besan zbog svega što se dogodilo, Mirsad je iz kuće uzeo pištolj i prvo upucao Denisa, a zatim i Muhameda. U nekoliko navrata žena je pokušala da ga spreči, ali on nije odustajao. Kada je ranio svoju braću, otišao je u svoju kuću i odatle izvukao suprugu F. H. (23). Odveo ju je u šumu u kojoj je počeo sukob zbog drva i tu je u nju pucao četiri puta. Nakon svirepog ubistva i ranjavanja Mirsad je pobeo go peške do

granice sa Crnom Gorom, koja je udaljena oko kilometar i po. Husović nikada nikoga nije dirao, ubijena žena je pokušala da ga odvraća od namere da usmrti svoja dva brata.

Životno opasni hegemonistički maskulinitet postaje u partnerskom nasilju kada ona koja trpi porodično nasilje pokuša da napusti nasilnu zajednicu, kao i u vidu dozvoljenosti muške ljubomore i njenog nasilnog ispoljavanja.

Nadica Mihajlović (50), iz Požarevca, preminula je usled teških opekotina, pošto ju je Staniša Matić (52), iz Ravništa kod Kučeva, polio lepkom za parket i zapalio (T. M., 2013: 4. septembar). Pretpostavlja se da je motiv ovog zločina Stanišina ljubomora, jer je smatrao da je Nadica, s kojom je bio u dužoj emotivnoj vezi, počela da ga vara. Pošto je ona preminula, a Staniša preživeo, protiv njega će biti podneta krivična prijava.

Poruka pre nego što je usmrtio Jasminu Apostolović i sebe – Živomir Anđelković je čoveku koji mu je preteo Jasminu ostavio poruku: „Ugasio si dva života“ (Ivanov, 2013: 30. maj). On je ubio ljubavnicu Jasminu Apostolović (46), a zatim presudio sebi! Ispalio je ukupno šest metaka, od kojih su četiri pogodila Jasminu u grudi, a dva njega. Međutim, pošto su posle pucnjave oboje bili živi, ispalio je još po jedan metak. Godinama su bili ljubavnici, što je bila javna tajna u Smederevskoj Palanci. Ona ga je, međutim, ostavila pre nekoliko dana.

Rade Đorđević (51) iz Malog Popovića kod Sopota ubio je suprugu Oksanu (44), a zatim presudio i sebi hicem u glavu. Porodična tragedija u Malom Popoviću dogodila se najverovatnije zbog toga što je Oksana Đorđević želela da se razvede od svog supruga, koji sa tim nije bio saglasan („Telegraf“, 2013: 13. juli). Najverovatniji motiv tragedije je to što Đorđević nije dozvoljavao supruzi da se razvede od njega. Često joj je pretio da će ubiti i nju i sebe ako Oksana pokuša da ga ostavi.

Femicid u porodično-partnerskom kontekstu predvidljiv je događaj u dugotrajnom nizu nasilnih akata, koji su, kao takvi, mogli da budu sprečeni kažnjavanjem domaćeg nasilništva. Među najvažnije strategije za prevenciju femicida svakako spadaju smanjenje partnerskog nasilja i identifikacija slučajeva koji su u najvećem riziku od femicida, sa intervencijama koje primarno ciljaju na prva tri meseca neposredno pošto je žena žrtva nasilja napustila nasilnika. Smanjenje mogućnosti nasilniku da dođe do vatrenog oružja takođe je od posebnog značaja.

„Zakleo sam se u dete da ću te ubiti i isporučiti ono što sam ti obećao...“ (Nikolić, 2013: 17. septembar) Ovu SMS poruku poslao je Đorđe J. (35) svojoj devojci Dragici Todorović (25) samo nekoliko sati pre nego što ju je u nedelju uveče usmrtio hicem iz pištolja, a potom pucao sebi u glavu. Komšije ubijene devojkę kažu da je Đorđe uvek sa sobom nosio pištolj.

Milosav Ivanović (56), nakon kraće svađe, juče oko 11.30 sati metkom u glavu ubio je nevenčanu suprugu Daliborku Miličević (38) u njihovoj kući u kruševačkom selu Kukljin. Potom je ušao u garažu i sebi razneo mozak (Milenković, 2013: 20. oktobar). Porodičnoj tragediji prethodile su razmirice između Miće i Daliborke, koja je htela da ide u Austriju i povede sa sobom tri maloletne ćerke. Ivanović zbog ljubomore nije hteo da dopusti ženi da ide u inostranstvo. Pozivali su i policiju zbog supružničkih svađa. Ivanović je izašao iz zatvora pre 20 godina, kada je počeo da živi sa Daliborkom u kući njenih roditelja. Sa svojim roditeljima je bio u lošim odnosima. Daliborka je Ivanoviću bila četvrta supruga.

Kruševačka policija („Kurir“, 2013: 9. oktobar) uhapsila je Bratislava Jankovića (55), iz prigradskog naselja Bivolje, jer je u ponedjeljak oko 10.30 časova, sa nekoliko udaraca metalnom šipkom u glavu, usmrtio svoju suprugu Slađanu (47). Prema onome što se dešavalo poslednjih desetak dana tragičan ishod se mogao naslutiti. Nakon 30 godina braka Slađana je odlučila da napusti Bratislava, jer više nije mogla da trpi torturu. Komšije kažu da je posebno nasilan postao u poslednje tri godine i da ju je jednom prilikom bacio sa sprata porodične kuće. Pre četiri dana je ušao u kuću i pokušao da je izbode nožem. Ona je pozvala policiju i podnela prijavu za nasilničko ponašanje, ali bez efekta. U ponedjeljak ujutro je otišla da ga prijavi policiji i javnom tužiocu, a on je sačekao na stepeništu zgrade suda i zapretio: „Vrati se, Slađo! Ako se ne vratiš, ubiće tebe, a noćas i njega (muškarca na koga je sumnjao da je ženin ljubavnik)!“ Koji sat kasnije deo svojih pretnji je i ostvario. Tako nešto se moglo i očekivati.

U Atenici kod Čačka Radovan Gudurić (53) nožem ubio bivšu suprugu Desanku (45), kojoj je zadao više od 20 uboda po ramenima, vratu i glavi (Ilić, 2013: 8. juli). Posle zločina Gudurić je pokušao samoubistvo, tako što je sebi prerezao grkljan. Ženu je maltretirao, poslednji put ju je pretukao pre mesec dana, kada joj je polomio rebra i kada je ona otišla od njega sa ćerkom koja je živela sa njima u Gornjoj Atenici. Druga ćerka im je udata i nije dolazila kod roditelja upravo zbog njihovih svađa i oca nasilnika. Svi su strahovali da do ovoga može doći. On je jednostavno bio tempirana bomba.

Zajedničko za Ljubišu Bogdanovića (masovni ubica, Velika Ivanča, kod Mladenovca, april 2013; tukao je suprugu lancem) i Tamerlana Čarnajeva (terorista, glavni osumnjičen za bombaški napad na Bostonski maraton, april 2013; zbog porodičnog nasilja mu nije bio legalizovan boravak u Sjedinjenim Državama) jeste da su bili porodični nasilnici – tukli su svoje supruge – i da obojica potiču iz porodičnih zajednica koje muškarcima tradicionalno daju „zeleno svetlo“, štaviše podstiču hegemonističku muškost. Odrasli su neometani u razvijanju i ispoljavanju svoje nasilničke prirode i živeli u uverenju da im je sve dozvoljeno, da su gospodari života i smrti. A da su ikada bili kažnjeni za dela porodičnog nasilja, pa progresivno ponovljeno osuđivani ako bi nastavili, ne bi došlo do eskalacije nasilja i do javno počinjenih ubistava, jer bi, u vreme izvršenja zločina, obojica bila ili u zatvoru, ili pre toga efikasno

ubeđeni da nasilništvo neminovno vodi ka neprijatnim sankcijama, a u oba slučaja svakako razoružani. I jedno i drugo bi preveniralo masovno ubistvo i bombaški napad, te spaslo više ljudskih života.

Prevenција femicida nije, dakle, nužna samo radi zaštite žene, već i radi odbrane celog društva od širenja tolerisanog nasilničkog ponašanja. Kako po kultivacionoj teoriji mediji kroz prikazivanje nasilničkog kriminaliteta formiraju način na koji će društvo posmatrati nasilnički kriminalitet, jasno je da postoji za sada neiskorišćena mogućnost medijskog denunciranja hegemonističkog maskuliniteta. Umesto toga, takvo ponašanje se predstavlja kao neizbežna činjenica, čime se doprinosi formiranju uverenja da je ženoubica i porodični nasilnik neka vrsta izvitoperenog „heroja“, ali ipak heroja.³

Iako gotovo svi medijski izveštaji o slučajevima femicida u 2013. sadrže indicije da se ubistvo moglo predvideti, što znači i potencijalno sprečiti, u ovih nekoliko slučajeva izraženo su uočljivi elementi predvidivosti počinjenih femicida. Oni takođe jasno ilustruju nemoć neumreženih i za porodično nasilje nedovoljno obučениh institucija, koje i dalje „nisu ovlašćene“ da reaguju, i pored nedvosmisleno prisutnih indicija koje sve ukazuju na izvesnost letalnog ishoda.

Mileta Sarić je macolom ubio majku Slobodanku i strine Milenu i Kosaru (Janković, 2013: 6. juli). Godinama su meštani sela Visoka kod Arilja strahovali od Milete Sarića (55), nasilnog i problematičnog komšije. Sve žrtve Milete Sarića bile su starice, imale su između 75 i 83 godine, te su bile nemoćne pred ubicom. Kada je brutalno, bez milosti, presudio svojim najbližima, svi su znali o kakvom je čoveku reč. Mileta je često tukao majku i oca, sve dok ovaj nije umro pre godinu ili dve. Iako je bio sitnog rasta i krhke građe, svi su od Milete strahovali. Dolazila je i ranije policija zbog Miletinih ispada. Uvek se sve završavalo tako što bi on završio na lečenju, na psihijatriji. Ne postoji nijedna institucija koja će ga pratiti i kontrolisati. Svi su govorili: „Ne možemo ništa dok on nešto ne uradi.“

Dragan Stamenković (44), iz Niške Banje, motkom je nasmrtno pretukao oca Milana i majku Slavenku, a zatim njihova tela zakopao u septičku jamu („Telegraf“, 2013, 25. oktobar). Zločin je vrhunac dugogodišnjeg porodičnog nasilja koje su podnosili Milan i Slavenka, a, prema tvrdnjama njihovih prijatelja, oni su i očekivali da će ih sin usmrtiti. U bolnici je njegova druga supruga, koju je on dan pre ubistva roditelja pretukao. Komšije su stalno slušale kako viče, traži pare od roditelja i otima im hranu. Prva supruga mu je pobjegla u Sigurnu kuću – da nije, ubio bi i nju i decu. Ima više od 50 prijava za nasilje u porodici. Ubijeni Slavenka i Milan stalno su pozivali policiju, tražeći zaštitu od sina.

³ Moguće je da je pojam fenomena imitacije (Gabrijel Tard) posebno primenjiva u slučaju nasilničkog kriminaliteta, kada mediji svojim izveštavanjem o zločinima utiču na to da neko ko takav izveštaj pročita i sâm bude podstaknut na činjenje sličnih zlodela.

Saša Grujić (27) ubio je (Bečević, 2013: 8. april) svoju majku Slađanu Kvačanović (50). Porodični odnosi su već odavno poremećeni, još otkad mu se obesio otac pre devet godina. Posle toga počeli su zdravstveni problemi. Pre 2–3 godine nasrnuo je na Slađanu, razlupao sve po kući, pa je ona morala da pobjegne i pozove hitnu pomoć i policiju. Posle toga je proveo u bolnici 15–20 dana, izašao na vikend i nikad se nije vratio na lečenje, a već duže vreme nije uzimao propisanu terapiju. Slađana je pokušavala da se sama brine o sinu, bilo joj je žao da čami u bolnici. Verovala je da mu može pomoći, bila je brižna majka.

Analitički tekstovi su u medijima u 2013. i dalje dosta retki i neredovni. I dalje se mogu po kvalitetu podeliti na one koji prezentiraju kvalitetne analize nasilja i one koji zastupaju tradicionalna shvatanja, u koje ubrajamo i takve koji lutaju u traženju situacionih objašnjenja nasilja, bez saglédanja kontekstualnih prilika i rodni odnosa kojima dominira hegemonistički maskulinitet. U prvu kategoriju svakako spada odlična serija tematskih tekstova o rodno zasnovanom nasilju objavljenih u *Politici* tokom maja i juna 2013, ali i više tekstova objavljenih u *Danasu* koji obrađuju pojedine teme vezane za nasilje nad ženama, kao što je npr. analiza iskustava iz norveške NVO „Alternativa nasilju“ (Radenković, 2013: 28. jul). Ta organizacija, koja od 1987. pruža psihološku podršku počiniocima nasilja i njihovim porodicama, obučavala je naše terapeute za rad sa nasilnicima. Iako njihove metode pokazuju da čak 80 odsto nasilnika nakon terapije promeni ponašanje, ne postoji dovoljan broj prijavljenih za specijalni vid psihološkog savetovanja namenjen onima koji ne mogu da izađu na kraj sa sopstvenim osećanjem nemoći, zbog kojeg pribegavaju sili kao načinu lične kompenzacije.

Izdva se po kvalitetu odlična oktobarska analiza rodni odnosa u Novoj Varoši (Popović, 2013: 18. oktobar), koja ukazuje da, iako je nadmoć nad ženama u tradicionalnoj ideologiji veoma izražena, ona nema karakter disfunkcije, dezorganizacije i poremećaja odnosa, već, naprotiv, stimuliše i nameće se kao sredstvo disciplinovanja žena. Patrijarhalni obrasci, široko rasprostranjeni, takvog su karaktera da odražavaju dominaciju muškaraca nad ženama. One su prosto „srođene“ sa svojom tradicionalnom ulogom supruge i majke, i često prilično nesposobne da sagledaju uzroke svog nepovoljnog položaja, kaže Danijela Topalović, predsednica Saveta za rodnu ravnopravnost. Uočava se povezanost piramide moći u politici, kao najvažnijem području društvenog uticaja koje pripada muškarcima, i negativnih procesa koji su danas iza paravana demokratije, kao što su ključna pitanja u vezi sa nasiljem nad ženama, njihovim zdravljem, ulogom u porodici (Diković, 2013: 18. oktobar). Prve kao žrtve, poslednje na lestvici moći, ženà nema na pozicijama gde su pare i moć, ali zato prednjače na birou za nezaposlene i kao žrtve nasilja u porodici.

I RTS povremeno objavljuje analitičke priloge, pa je tako u oktobru konstatovano da se, uprkos zakonima, merama prevencije i zaštite, nasilje u porodici ne smanjuje (RTS, 2013: 7. oktobar). Nasilnici

često prolaze nekažnjeno, a upućeni ukazuju na to da bi bilo bolje kada bi se, umesto u krivičnom, slučaj rešavao u skraćenom postupku. Neke od žena koje su godinama trpele nasilje – utočište su pronašle u Sigurnoj kući. Koordinatorica Sigurne kuće Vesna Stanojević kaže da centri za socijalni rad u mnogim situacijama kad ne znaju šta će sa ženom šalju je u Sigurnu kuću. Na kraju, kada nasilnik i bude kažnjen, ipak nema garancije da se nasilje neće ponoviti. Sa nasilnicima niko ne radi na promeni svesti i nasilnog ponašanja. Sama kazna, potvrđuje praksa, to neće promeniti, pa se zato, veoma često, nasilje ponovi.

Korektne analize situacije nasilja nad ženama u Srbiji obično su prezentirane krajem godine u izveštajima sa raznih javnih događaja koji se organizuju povodom Međunarodnog dana borbe protiv nasilja nad ženama, kao što je bila novembarska konferencija u Skupštini AP Vojvodine „Zajedno protiv nasilja nad ženama“, u organizaciji Ženske parlamentarne mreže Skupštine AP Vojvodine (RTV, 2013: 25. novembar). Ukazano je da ima malo prijava po službenoj dužnosti i tužbi za izricanje mera zaštite žrtava – centri za socijalni rad u Srbiji oko tri odsto, tužioc oko jedan odsto, iako i jedan i drugi organ imaju službena ovlašćenja da zahtevaju mere zaštite, koje nisu kazne, već samo treba da zaustave nasilje, da spreče da do nasilja dođe. Inače, zrenjaninsko tužilaštvo na godišnjem nivou podnese osamdeset odsto zahteva za izricanje mera zaštite u odnosu na ostala tužilaštva u Srbiji. Šef delegacije EU u Srbiji naglasio je da je nasilje nad ženama opšti, svetski problem i da što žene u Srbiji budu više učestvovalе u donošenju odluka, srpsko društvo će se uspešnije boriti protiv svih problema žena, kao što su diskriminacija, socijalna isključenost i rodno zasnovano nasilje.

„Glas Amerike“ se takođe krajem godine uključio u razmatranje nasilja nad ženama konstatujući da je ono na Balkanu poprimilo razmere epidemije (Glas Amerike, 2013: 14. decembar), a prijave nasilja u porodici naglo su se umnožile u poslednjih nekoliko godina. „Od 2006. broj prijavljenih slučajeva nasilja povećavao se za 700 do 800 po godini.“ Doina Bologna iz Ujedinjenih nacija osporava tvrdnju da se muškarci često okreću nasilju jer su frustrirani zbog nemogućnosti da izdržavaju svoju porodicu. „Kada ljudi hoće da budu nasilni, oni će pronaći razlog. Počinje sa Bogom, a završava se igrom za premoć i novcem u kući. Možda je nasilje posledica siromaštva, ali kako će to što ćete pretući ženu ili dete da pomogne vašoj porodici?“, pita Bologna.

S druge strane, *Večernje novosti* su u jednom februarskom izveštaju istakle u prvi plan demografske posledice femicida (zatiranje čitavih porodica) (M. D., 2013: 9. april), što predstavlja specifičan vid ignorisanja žrtve femicida – ona nije važna, bitno je da se gasi ime, ognjište, selo, pleme. Uzroci nasilja nad ženama uopšte ili pojedinih slučajeva pripisuju se strastima, patološkoj ljubomori i posesivnosti,

patološkoj simbiozi (Popović, 2013: 6. oktobar),⁴ što nedovoljno i neadekvatno objašnjava rodno zasnovano nasilje. Omniprezentni kriminolog Zlatko Nikolić i dalje je nastojao da u svojim analizama opovrgne postojanje rodnog aspekta femicida, koji je po njegovom sudu i dalje plod strasti, što „dokazuje“ prekomerna upotreba nasilja, koje se po tom „kriterijumu“ prema njemu lako prepoznaje. Prekomerna brutalnost javlja se u mnogim slučajevima porodičnih ubistava i femicida o kojima su mediji izveštavali u 2013, ali teško da mogu potvrditi shvatanja kriminologa Nikolića o uzavrelim strastima kao motivima ubica – pre ih opovrgavaju.

Ivan C. (33), koji je u Leskovcu makazama iskasapio Milicu Petrović (89), priznao je da je staricu zaklao jer je odbila da mu preda novac (A. D., 2013: 12. juni). Nesrećna žena mu je kovala kafu kad ju je ubio. Ivan se godinama izživljavao nad Milicom. Često joj je dolazio u kuću i vikao na nju. – Tražio joj je pare non-stop. Svi su znali za to.

Goran (50) od prošle godine je često pretio roditeljima da će im ekserom povaditi oči (Nikolić, 2013: 31. juli). Sestra kaže da je njen brat i ranije maltretirao roditelje, a da su problemi počeli kada je otac prodao njivu. Goran je od njega tražio pare, ali ih nije dobio. Maltretirao je oca i majku, razvaljivao vrata. Prijavljivali su ga policiji, a oni su Gorana puštali na slobodu. Goran je majku ubio u dvorištu. Otac je sve video i otrčao je do sobe da pozove policiju, ali nije stigao. Goran mu je prišao s leđa i zaklao ga.

Velibor Stojanović (73) hladnokrvno je ubio (Ivanov, 2013: 21. septembar) bivšu suprugu Dobrilu Stojanović (75). Stojanović se prikrao nesrećnoj ženi i kuhinjskim nožem je nekoliko puta ubo u leđa. Nije se zaustavljao, već ju je opkoračio i nastavio da je ubada po telu dok je ležala na asfaltu. Bio je hladan kao špricer. Prolazniku koji je uspeo da savlada ubicu i otrgne mu nož rekao je: „Pusti me, neću ja nigde da bežim. Nisam ja kriv, ona je kriva.“ Prolaznik u životu nije video da je neko tako hladnokrvan. Ponašao se kao da nikoga nije ni ubio.

⁴ Jedan od supružnika je žrtva nasilja i takvu ulogu prihvata, dok partner – uglavnom je to muškarac – ispoljava agresivnost i time zadovoljava svoje potrebe.

Literatura

1. A. D. (2013, 12. juni), „Ubio sam je jer nije htela da me sluša!“, *Kurir*, str. 17.
2. Alo (2013, 3. april), „Silovao i ubio ljubavnicu u kući?“, *Alo*, str. 6.
3. Bečević, S. (2013, 8. april), „Zločin u Klenju kod Bogatića“, *Blic*, str. 14.
4. Besermenji, Igor (2011), *Mediji i nasilnički kriminalitet*, seminarski rad odbranjen na FEPPS-u u novembra 2011. u okviru predmeta Fenomenologija nasilja.
5. Davinić, A. (2013, 14. juli), „Monstruozno, novi slučaj porodičnog nasilja na jugu Srbije, suprugu pretukao na smrt, a decu šutirao po glavi!“, *Kurir*, str. 14.
6. Diković, J. (2013, 18. oktobar), „Moć u politici pripada muškarcima“, *Danas*.
 - http://www.danas.rs/danasrs/drustvo/moc_u_politici_pripada_muskarcima.55.html?news_id=269606
7. Ekipa *Kurira* (2013, 9. oktobar), „Zaseda kod kuće, prešla da živi kod komšije: Besni muž ubio ženu pajserom!“, *Kurir*.
 - <http://www.kurir-info.rs/presla-da-zivi-kod-komsije-besni-muz-ubio-zenu-pajserom-clanak-976389>
8. Ekipa *Kurira* (2013, 5. novembar), „Uhapšen zbog ubistva Klarike Farkaš, zločin: Ubio ljubavnicu jer mu je razarala brak?“, *Kurir*.
 - <http://www.kurir-info.rs/zlocin-ubio-ljubavnicu-je-mu-je-razarala-brak-clanak-1070693>
9. Glas Amerike (2013, 14. decembar), „Nasilje nad ženama – epidemija na Balkanu“, *Glas Amerike*.
 - <http://www.glasamerike.net/content/balkans-domestic-violencewidespread/1810493.html>
10. Ilić, V. (2013, 8. juli), „Izmasakrirao ženu pa sebi prerezao grkljan“, *Večernje novosti*, str. 15.
11. *Informer* (2013, 16. oktobar), „Stravičan zločin u šabačkom naselju Šumice“, *Informer*, str. 10.
12. Ivanov, M. (2013, 30. maj), „Zločin iz strasti u Smederevskoj Palanci, Ljubavnicu i sebe ubio nasred ulice“, *Kurir*, str. 16.
13. Ivanov, M. (2013, 21. septembar), „Ubio bivšu suprugu ispred vrtića, ubica žene: Zaslužila je da je iskasapim!“, *Kurir*.
 - <http://www.kurir-info.rs/ubica-zene-zasluzila-je-da-je-iskasapim-clanak-995739>
14. Ivanov, M., Krstić, G. (2013, 24. oktobar), „Uhapšen zbog zločina“, *Kurir*.
 - <http://www.kurir-info.rs/ubica-zovi-doktora-zaklao-sam-majku-clanak-999577>
15. Janković, N. (2013, 6. juli), „Ubio majku, dve strine i obesio se“, *Večernje novosti*, str. 10.
16. J. S. (2013, 31. avgust), „Ubio ženu i ćerku pa sebe: Mustafa bio nervno rastrojen!“, *Kurir*.
 - <http://www.kurir-info.rs/ubio-zenu-i-cerku-pa-sebe-mustafa-bio-nervno-rastrojen-clanak-961827>
17. Luković, M. (2013, 11. juli), „Odbegli zatvorenik iz Zabele ubio penzionerku“, *Večernje novosti*, str. 13.
18. Milenković, S. (2013, 20. oktobar), „Zločin kod Kruševca, U naletu ljubomore ubio i ženu i sebe“, *Blic*, str. 14.
19. Nikolić, Z. (2013, 31. juli), „Horor: Zbog jedne njive zaklao oca i majku!“, *Kurir*.
 - <http://www.kurir-info.rs/horor-zbog-jedne-njive-zaklao-oca-i-majku-clanak-916549>

20. Nikolić, Z. (2013, 17. sept.), „Krvava noć u Zemunu, Dragice, ubiću te, kunem ti se u dete“, *Kurir*.
 - <http://www.kurir-info.rs/dragice-ubicu-te-kunem-ti-se-u-dete-clanak-988229>
21. Nikolić, Z. (2013, 29. oktobar), „Tragedija u Kolarima: Bivšu ljubavnicu ubio sa dva hica, pa presudio sebi!“, *Kurir*.
 - <http://www.kurir-info.rs/tragedija-u-kolarima-bivsu-ljubavnicu-ubio-sa-dva-hica-pa-presudio-sebi-clanak-1059259>
22. N.M.X. (2013, 14. februar), „Ljubomora poteže oroz“, *Večernje novosti*, str. 13.
23. Paunović J, (2013, 18. maj), „Tragedija u Tutinu kod Novog Pazara, Ubio ženu i ranio rođake zbog drva“, *Alo*.
24. Popović, R. (2013, 6. oktobar), „Pakao među četiri zida“, *Danas*.
 - http://www.danas.rs/dodaci/sandzak/pakao_medju_cetiri_zida.42.html?news_id=268830
25. Popović, R. (2013, 18. oktobar), „Nepovoljan položaj žena u novovaroškom kraju“, *Danas*.
 - http://www.danas.rs/dodaci/sandzak/nepovoljan_polozaj_zena_u_novovaroskom_kraju_.42.html?news_id=269536
26. Radenković, M. (2013, 28. juli), „Počinioci nasilja ne žele da učestvuju u savetovalištima“, *Danas*.
 - http://www.danas.rs/danasrs/drustvo/nasilnici_sve_cesce_izbegavaju_lectenje_.55.html?news_id=265140
27. RTS (2013, 7. oktobar), „Žrtve u strahu, nasilnici bez kazne“, RTS.
 - <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/125/Dru%C5%A1tvo/1411039/%C5%BDrtve+u+strahu%2C+nasilnici+bez+kazne.html>
28. RTV (2013, 25. novembar), „Svaka druga žena u Srbiji trpi nasilje“, RT Vojvodina.
 - http://www.rtv.rs/sr_lat/drustvo/svaka-druga-zena-u-srbiji-trpinasilje_440596.html
29. Stojanović, S. (2013, 2. juli), „Teška porodična tragedija u Golubincima, šljam: Pijan zadavio majku, pa pozvao policiju!“, *Kurir*.
 - <http://www.kurir-info.rs/sljam-pijan-zadavio-majku-pa-pozvao-policiju-clanak-871013>
30. *Telegraf* (2013, 13. juli), „Tragedija: Ubio suprugu, pa presudio sebi“, *Telegraf*.
31. *Telegraf* (2013, 25. oktobar), „Motkom ubio roditelje i bacio ih u septičku jamu“, *Telegraf*.
 - <http://www.telegraf.rs/vesti/837723-niska-banja-motkom-ubio-roditelje-i-bacio-ih-u-septicku-jamu-foto>
32. T. M. (2013, 4. septembar), „Žrtva bolesne ljubomore“, *Večernje novosti*, str. 12.
33. Urošev, S., Stojanović, S. (2013, 16. oktobar), „Krvava porodična tragedija dogodila se u Somboru: ostvario pretnje, ljubomorni muž ubio ženu, pa pucao u sebe!“, *Kurir*.
 - <http://www.kurir-info.rs/ostvario-pretnje-ljubomorni-muz-ubio-zenu-pa-pucao-u-sebe-clanak-986483>
34. V. M. – A. D. (2013, 9. april), „Bez milosti zatiru porodice“, *Večernje novosti*, str. 15.